אי אמרת בשלמא רבי מאיר לחומרא היינו דקתני עד שישהא עד דשהי דיליה (א) כדי אכילת פרס אלא אי אמרת ר' מאיר לקולא וחכ"א אם שהה מיבעי ליה אלא לאו ש"מ ר' מאיר לחומרא ש"מ אמר רבנאי אמר שמואל אבחלבים ובנבילה עד שישהא מתחלה ועד סוף בכדי אכילת פרס אוכלים טמאים (ב) שקצים ורמשים ומשקין אפילו כל היום כולו בכדי אכילת פרס מאי קאמר אמר רב פפא הכי קאמר אפילו כל היום כולו והוא שאכל כזית (ג) בכדי אכילת פרס מיתיבי (א) בכל האוכלין מצטרפין לפסול הגוייה בכחצי פרס מאי לאו דאכליה לחצי פרס בכדי אכילת פרס לא דאכל כזית כזית בכדי אכילת פרס מיתיבי כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגוייה (ד) בכחצי פרס בכדי אכילת פרס כיצד אכל וחזר ואכל אם יש מתחלת אכילה ראשונה ועד סוף אכילה אחרונה כדי אכילת פרס מצטרפין יותר מכאן אין מצטרפין לא (ה) התירו (א) לאכול פחות מכשיעור לירד ולטבול ירד וטבל ועלה והשלימו מצטרף התירו (ו) לה לעוברה לאכול פחות מכשיעור מפני הסכנה גכל המשקין מצטרפין לפסול את הגוייה ברביעית בכדי אכילת פרס כיצד שתה וחזר ושתה אם יש מתחלת שתיה ראשונה ועד סוף שתיה אחרונה כדי אכילת פרס מצטרפין יותר מכאן אין מצטרפין (ז)(ב) הותרו לה למגע טמא מת להניק בנה ובנה טהור קתני מיהת אם יש מתחלת אכילה ראשונה ועד סוף אכילה (ח) בכדי אכילת פרס מצטרף תיובתא דרבנאי תיובתא אמר מר לא התירו לו (א) (ט) לאכול פחות מכשיעור לירד ולטבול מאי קאמר אמר רב יהודה הכי קאמר יאכל פחות מכשיעור לא התירו לו לירד ולטבול שאם ירד וטבל ועלה והשלימו מצטרף ואתי למימר אהני לי טבילה קמייתא ואין יודע שאין טבילה אלא באחרונה קתני התירו לה לעוברה לאכול פחות מכשיעור מפני הסכנה אפילו טובא נמי תיכול אמר רב פפא הכי קתני (י) (ג)הותרו לה לעוברה פחות מכשיעור אפילו טובא מפני הסכנה קתני התירו (ב) למגע טמא מת להניק את בנה ובנה טהור אמאי טהור כיון דיינק (יא) חלב איטמי ליה מחלב וכי תימא לא איתכשר (ג) (יב) נתכשר בטיפה מלוכלכת על פי הדד אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה [שינק] בתקיפה אחת לא הניח טיפה מלוכלכת על פי הדד אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דקחזינא לפומיה דינוקא דמלא חלב ועוד מקום חלב מעיין (יג) הוא (ד) דקתני (ד)חלב האשה מטמא בין לרצון ובין שלא לרצון בהמה אינה מטמא אלא לרצון מאי לאו שלא לרצון (יד)דלא ניחא ליה וקתני מטמא אלא אמר רבא היינו טעמא דבנה טהור ידספק ינק כשיעור וספק לא ינק ואם תמצא לומר ינק ספק ינקו באכילת פרס ספק ינקו ביותר מכדי אכילת פרס ולרבא מקום חלב מעיין הוא ולא צריך הכשר והתנן (טו) (ה)האשה שנטף (ז)חלב מדדיה ונפל לאויר תנור תנור טמא וקשיא לן במאי איתכשר ואמר רבי יוחנן בטיפה (טז) מלוכלכת ע"פ הדד וכי תימא רבא לא סבר לה כר' יוחנן והתניא (ח)נמצאת אתה אומר תשעה משקין (י)בזוב הזיעה וליחה סרוחה (יז) וריעי טהורין מכולם דמעת עינו ודם מגפתו וחלב

רש"י

א"א בשלמא ר' מאיר לחומרא. דאפילו ביותר מכדי אכילת פרס מחייב היינו דקאמרי ליה רבנן לעולם אינו חייב ביותר מכדי אכילת פרס אלא עד שתהא שהיית אכילתן כשיעור פרס: **אלא אי אמרת ר' מאיר לקולא.** קאמר דאפילו בכדי אכילת פרס לא מצטרף אם הפסיק בינתיים ורבנן בעו לאחמורי מאי עד שישהא הכי מיבעי להו למימר אם שהה כדי אכילת פרס חייב ומשמע אע"ג דהפסיק: **בחלבים ובנבילה.** אכל שני חצאי זיתי חלב או נבלה: **אוכלין טמאין.** שיעורן לפסול את הגוף בחצי פרס: **ומשקין טמאין.** פוסלין את הגוף ברביעית: **אפילו כל היום כולו.** שהה באכילת חצי פרס ובלבד שיאכל כל זית וזית שבו בכדי שהיית אכילת פרס: **לא התירו לאוכל פחות מכשיעור לירד ולטבול.** הואיל ואינו צריך לטבילה ולקמן מפרש מאי איכפת ליה: **התירו לה כו'.** מפרש לקמן: **למגע טמא מת.** לאשה שנגעה בטמא מת: **תיובתא דרבנאי.** דאמר כל זית וזית כו': **איטמי (ה) מחלב.** דבשלמא ממגע שנגע בה לא מיטמא בנה שהיא שנגעה בטמא מת הויא ראשונה ואין אדם וכלים (יח) מטמאין אלא מאב הטומאה אלא (יט) מחלב איטמי דהאוכל כחצי פרס אוכלין טמאין נפסל גופו: **וכי תימא לא איתכשר.** האי חלב ולאו טמא הוא דחלב אין בו תורת משקה דמשקה הבא לאוכל כאוכל דמי במסכת שבת בפרק חבית שנשברה (דף קמד:) הלכך בעי הכשר: **הא איתכשר בטיפה המלוכלכת על פי הדד.** כלומר בטפה שפי הדד מלוכלך בו דההיא ודאי מכשר לשאר החלב היוצא דרך שם דהא (ו) לא קיימא לאכילת תינוק: **שינק בתקיפה אחת.** בכח: **לפומיה דינוקא דמלא חלב.** הלכך אי אפשר שלא תהא טיפה מלוכלכת על (ז) הדד: **ועוד.** חלב לאו תורת אוכל (כ) [או משקה] אית ליה דאחד ממעייני האשה הוא כרוקה וכמימי רגליה דאמרינן לקמן (ח)דמטמאין טומאה חמורה בכל שהוא כאחד מאבריה: **בין לרצון.** של תינוק בין שלא לרצון שאינו רוצה להניק וקתני מטמא ואי הוה ליה תורת אוכל אמאי מטמא שלא לרצון הא לא איתכשר הכשר מעליא דדומיא דכי יתן בעינן דניחא ליה: גליון **אמר רבא שתי תשובות בדבר כו'.** כלומר רואין אנו שפעמים אין תינוק יונק בכח ומניח טיפה מלוכלכת על פי הדד: **ועוד מקום חלב מעיין הוא.** והרי הוא כאחד מאבריה ויטמא בלא הכשר כרוקה: **שלא לרצון.** מאי היא דלא ניחא ליה לתינוק הרי לא יתכשר החלב בטיפה המלוכלכת ע"פ הדד דשלא לרצון התינוק יצאת דדומיא דכי יתן בעינן וקתני מיטמא אף על גב דלא הוכשר אלמא מעיין הוא ואמאי בנה טהור: **אלא אמר רבא כו'.** אלא מקום חלב לאו מעיין הוא וצריך הכשר אבל לא ניחא (ח) ליה טהור דהא לא איתכשר ומהשתא יכול לתרוצי לה בשלא לרצון. ע"כ הגליון: **כשיעור.** רביעית ואם אוכל הוא חצי פרס ספק לא ינק כשיעור וטהור דהאי חלב אע"ג דמעיין הוא לא מטמא בכל שהוא דהא היא גופה לא מטמיא במגע דראשונה היא הלכך אין לחלבה אלא טומאת שאר משקין: **האשה שנטף חלבה כו'.** כשהיא נדה. ואי מעיין הוא הא מיטמא בכל שהוא כאחד מאבריה והכשר למה ליה: **וכי תימא כו' והתניא.** בהדיא דלאו מעיין הוא: **ליחה סרוחה.** קייטור"א בלע"ז:

תוספות

התירו לעוברה לאכול פחות מכשיעור מפני הסכנה. ואם תאמר אפילו בלא סכנה נמי כדאמרינן (טהרות פ"ב מ"ג) והשלישי (כא) יאכל בנזיד הדמע וכן פרק קמא דחולין (דף ג:) (ט) קאמר טמא בחולין מאי למימרא ואף על גב שחולין טמאין (כב) וי"ל הכא מיירי לענין לאכול תרומה אחר כך אבל בלא לאכול תרומה אפילו כשיעור נמי (י)ואם תאמר מאי פריך מפני הסכנה אפילו טובא נמי ויש לומר דזימנין שאין לה כי אם תרומה: **כיון דינק** לה מחלב איטמי ליה מחלב כו'. הא איתכשרת בטיפה מלוכלכת על פי הדד שאותה טיפה אין סופה שיינקנה התינוק והוא משקה ואם תאמר והא אמר פרק כל שעה (פסחים דף לג.) מכי סחט לה בלר שיעוריה ופירש הר"י לענין הכשר דפחות מכשיעור לא מקבל הכשר והכא בפה התינוק אין חלב כביצה ויש לומר דמדרבנן לא בעי כביצה והתם היינו לאורייתא: **בנה אמאי טהור.** כיון דינק מחלב איטמי ליה מחלב ונפסל גופו מטומאת גוייה (כג):

אמר רבא שתי תשובות בדבר כו' ועוד מקום חלב מעיין הוא. וכיון שמעיין הוא (כד) ומטמא כרוקה אין (כה) הדד שמשום שמיוחד לתינוק ליהוי אוכל וניטל שם משקה מיניה דאתי למימר דאינו מעיין ואינו מטמא בזבה כרוקה ואם כן למה צריך הכשר והשתא טעי רבא וסבר דכיון שהוא (כו) מעוגל ויוצא כרוק חשיב מעיין אף על גב דאינו חוזר ונבלע (כז) ומנלן לרבא דמעיין הוא דתנא חלב האשה מטמא לרצון ושלא לרצון א"כ משקה הוא מן התורה ומעיין הוי כזבה דאי לאו מעיין הוא לא הוה מטמא כ"א לרצון כמו חלב הבהמה ואע"ג דחמור מחלב הבהמה לענין דם מגפתה כדאיתא בסיפא דהאי משנה מ"מ אי לאו מעיין הוא לא הוה מטמא שלא לרצון שיטת הר"י אבל רש"י פירש מקום חלב מעיין הוא ולאו תורת אוכל אית ליה דאחד ממעייני אשה הוא כרוקה ומימי רגליה דאמר לקמן דמטמאין טומאה חמורה בכל שהוא כמו א' מאבריה וקשה שהרי הכא מיירי בטמאת מת ואין לו מעיינות ותו מאי קאמר כאחד מאבריה והלא נדה עצמה אינה מטמאה לאבריה ותו דרוקה ומימי רגליה צריכי קרא ולא אתו מהאי סברא לכן נראה כמו שפירשתי (כח): וחלב

תוספות והוא שאכל כזית בכדי אכילת פרס. פי' שאכל כל זית וזית שבחצי פרס בכדי אכילת פרס אע"פ ששהה בין זית וזית ולא אמרי' חצי פרס דפסול גוייה הוי כזית חלב ונבילה להצטרך לאכול כל החצי פרס בתוך אכילת פרס: **מפני** הסכנה. ואפי' לר"ל לקיש דחצי שיעור מותר מן התורה מדרבנן מיהו אסור ובמקום הסכנה התירו: **ועוד** מקום חלב מעיין הוא. מכאן למשקין שיש תורת מעיין עליהם מכשירין אפי' שלא לרצון ואפי' באין מאדם טהור דהא בחלב אשה טהורה מיירי מתני' דומיא דחלב בהמה דבטומאה מאי איריא שיש עליו תורת מעיין כל משקין טמאין מכשירין כדתנן בטהרות וטעמא מתוך שמטמא שלא לרצון מכשירין נמי שלא לרצון מיהו נראה דוקא טמאין הבאין מגוף אבל משקין שנטמאו בשרץ דינן כמשקין טהורין:

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פי"ד מהלכו' מאכלות אסורות הל' ח:
יט ב ג מיי' פ"ד מהל' טומאת אוכלין הל' ג ופ"ח מהל' אבות הטומאה הלכה יא:
כ ד מיי' פ"ח מהל' אבות הטומאה הל' יא:
כא ה מיי' פ"י מהל' טומאת אוכלין הל' ד:
כב ו מיי' פ"ח מהל' שאר אבות הטומאה הלכה יב:
כג ז ח מיי' פ"י מהל' טומאת אוכלין הל' ה:

רבינו גרשום

כו': כשאין מתכוין בכדרכה דפטורה כגון שנפל מן הגג ונתקע. והשתא קא בעי לתרוצה לדמוייה נמי לעריות לפטורה. נמצא מתכוין ומערה בשפחה בכוונה אפילו בכדרכה דפטור כשאין מתכוין בעריות דפטור והיינו עשו מתכוין כשאינו מתכוין דקאמר והכי נמי אין מתכוין כדרכה בשפחה פטור ישן כדרכה בשפחה פטור כישן דעריות דפטור כדתנן כל העריות אחד ניעור ואחד ישן ישן פטור: ונמצא ניעור וגומר שלא כדרכה בשפחה דפטור כישן דכל עריות ופטור דעריות לא הוי אלא אין מתכוין כדאמרן וישן אבל מתכוין שלא כדרכה חייב בעריות דלא כתיב בהו אשה שכבת. והשתא מתרצו להו עשו גומר כמערה כולהו מעריות לפטורה:

סליק פירקא

אמרו לו שנים אכלת חלב. כזית מביא חטאת: עד אומר אכל כו' מביא אשם תלוי. דספק הוא הואיל ומכחיש זה את זה ובהא עדות אשה נאמנת דמרבי לה בספרא מן או דכתיב או הודע אליו מ"מ: עד אחד אומר אכל והוא אומר לא אכלתי. פטור מקרבן דהא אדם נאמן על עצמו בדבר שצריך כפרה יותר ממאה עדים דהכי אמרינן בגמרא דהכי סבירא להו לרבנן וכ"ש הכא דליכא אלא עד אחד: אם הביאוהו ב' למיתה. שאם העידהו בדבר שחייב מיתה ממיתין אותו על פיהן ואעפ"י אם מכחישן הוא לא יביאהו לקרבן הקל שהוא קל לגבי מיתה ואע"ג דמכחישן הוא: אמרו לו. לא אלא פטור הוא שזה שהוא אומר לא אכלתי אינו מכחישן שאם ירצה יאמר לא אכלתי שוגג אלא מזיד ומזיד פטור מקרבן ומתוך שיכול לומר כן כשאמר לא אכלתי פטור: אבל שתיק משתק לחד מיחייב קרבן וכ"ש כי שתיק לתרי דמיחייבי קרבן והאי ממציעתא מצינן למידק ולא איצטריך למימר רישא: ואלא דקא מכחיש להו. ברישא ואפי' הכי מביא חטאת ומני ר' מאיר דאמר הכחשה כו': אבל לרבנן פטור. היינו סיפא: אין הכי נמי אלא הא קמ"ל רישא כי קא מכחיש להון דדבר זה היינו מחלוקת ר' מאיר ורבנן בסיפא. וק"ל דאפי' בחד קאמר. ובאו ואמרו לה. נישאת שלא ברשות ב"ד שלא הוצרכה לטול רשות מב"ד מפני שניסת על פי שנים עדים מותרת לחזור לו דאינו דומה לנבעלת לרצון דאסורה לבעלה אלא הויא כי נבעלת באונס דמאי הוה לה למידק תו מאחר שאמרו לה ב' עדים מת בעליך: מכלל דרישא דקתני תצא מזה ומזה כגון דנשאת ברשות שלא היה לה אלא עד אחד והוצרכה ליטול רשות מב"ד לינשא ואמאי אסורה לבעלה דהויא כי נבעלת ברצון לאחר דהוה לה דלא תינשא אלא ע"פ שנים אלמא האי ואמרו לה דרישא עד אחד הוא: סוף סוף מאי קמ"ל רישא הא מן מצעתא שמעינן מינה: לעולם דלא קא מכחיש ליה. א)כדקתני במציעתא פטור: דת"ר או הודע אליו. היה יכול לומר או הודע לו והיה משמע הודע לו שהודיעוהו אחרים מאי הודע אליו שצריך שתהא הודעה אליו כלומר שצריך שיזכר אליו כשהזכירוהו אבל אם מכחישו פטור: ואמרינן התם בסיפרא יכול אפי' אין מכחישו אלא שותק כשיאמר לו עד אחד אכל חלב יהא פטור ת"ל או הודע מכל מקום בין בעד אחד בין ע"פ קרוב בין ע"פ אשה ואינו מכחישו חייב: ב)מ"ט דרבנן. דפטרי: משום דאדם נאמן על עצמו. בדבר שאינו לא חיוב מיתה ולא חיוב מלקות ולא חיוב ממון אלא חיוב כפרה והוא אומר אינו צריך נאמן יותר ממאה עדים: או דלמא משום הכי פטרי דאיכא למימר מיגו: למיפשט מינה אטומאה. אי אמרי ליה נטמאת ונכנסת למקדש וחייב קרבן והוא אומר לא נטמאתי: אפילו בטומאה נמי אדם נאמן ופטור ולא שנא טומאה חדשה דאמרי ליה נטמאת היום והיום נכנסת למקדש ולא

א) נראה דל"ל והכי קתני אמרו לו וכו' בד"א דשתיק אבל מכחיש ליה קתני במציעתא פטור. ב) עד כאן שייך לדף יא ע"ב

מסורת הש"ס

א) ערובין כט. מעילה יז: [מקוואות פ"י מ"ז], ב) נ"ל התירו, ג) נ"ל התירו, ד) מכשירין פ"ו מ"ח שבת קמג:, ה) כלים פ"ח מי"א שבת קמד:, ו) (מכשירין פ"ו מ"ז), ז) [נדה נה:], ח) [ע"ב], ט) [וע"ש בתוס' ד"ה טמא וכו'], י) [וע"ע תוס' חולין לד: ד"ה והשלישי נאכל],

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא התירו לו לאוכל פחות: (ב) שם התירו לה למגע טמא: (ג) שם וכי תימא לא איתכשר איתכשר בטיפה המלוכלכת וכו' שלא הניח: (ד) שם מעיין הוא דהא תנן חלב אשה וכו' שלא לרצון חלב בהמה: (ה) רש"י ד"ה איטמי ליה מחלב וכו' איטמי ליה דהאוכל כחצי: (ו) ד"ה הא איתכשר וכו' דהא האי טפה לא קיימא: (ז) ד"ה לפומיה וכו' על פי הדד: (ח) ד"ה אלא אמר וכו' לא ניחא ליה טהור. נ"ב נ"ל דל"ל אלא טהור וק"ל:

לעזי רש"י

קייטור"א [קייטור"א]. מוגלה, נוזל מוגלתי.

מוסף רש"י

לפסול הגוייה בכחצי פרס. אם אכל אוכלין טמאין, אע"ג שאין אוכל מטמא אדם במגע, אי אכיל מינייהו חצי פרס, דהיינו שני ביצים, נפסל מלאכול בתרומה, כדתנן (ערובין סב.) ואלו חציה לפסול את הגוייה, חציה היינו פרס, לשון פרוסה, ואלו חציה היינו חצי פרס (ערובין כט.). **חלב האשה מטמא.** מכשיר, **בין לרצון ובין שלא לרצון.** בין שיצא ממנה לרצון, בין שיצא שלא לרצון, שהחלב קרוי משקה, שנאמר (שופטים ד) ותפתח את נאד החלב ותשקהו (שבת קמג:). **בהמה.** חלב הבהמה, **אינה מטמא אלא לרצון.** אלא אם כן יצא לרצון, ואי לא לא חשיב משקה ואם נגע בו שרץ אינו מקבל טומאה (שם). **בטיפה מלוכלכת על פי הדד.** טיפה ראשונה מלוכלכת בה פי הדד בדעת ועומד ליחלב והשאר הוי משקה כשתם חלב דלא לאוכל בעי לה (שם קמד:). **מגפתו.** מכתו (נדה נה:).

שיטה מקובצת

א] דיליה בכדי אכילת: ב] אוכלין טמאין ומשקין טמאים אפילו: ג] כזית. ס"א כזית כזית שבו בכדי: ד] הגוייה בכדי אכילת פרס ה"נ מאי בכדי אכילת פרס כזית כזית ולאו דאכליה חצי פרס ת"ש כל האוכלים מצטרפין לפסול את הגוייה בכחצי פרס כו' (ואכל וחזר ואכל): ה] התירו לאוכל: ו] התירו לה. עי' תוס' חולין (ד' ל"ד ע"ב): ז] התירו לה: ח] אכילה אחרונה בכדי אכילת פרס מצטרף יתר מכאן אין מצטרף תיובתא דרבנאי אמר שמואל תיובתא: ט] לו אוכל פחות: י] קתני התירו לה לעוברה לאכול פחות. גליון אומר ר"י דאיירי גם דאכלה בשר קדשים דאל"כ פשיטא דאין מוזהרים לפסול גוייה רק ברגל ונזיר [וכהן] אסרינן למת: יא] דיינק חלבה איטמי: יב] איתכשר הא אתכשר בטיפה המלוכלכת אות נ' נמחק: יג] הוא דתנן חלב אשה מטמא בין לרצון בין שלא לרצון שלא לרצון מאי היא דלא ניחא ליה כו': יד] טו] עי' בחדושין: טו] בטיפה המלוכלכת ע"פ הדד וכי תימא רבא לא סבר לה כר' כו'. כלומר דאין אנו צריכים לומר דמתכשר בטיפה המלוכלכת דלעולם מקום החלב מעיין הוא וכ"ש דניחא טפי דמטמא לתנור והתניא כו' אלמא ש"מ דלאו מעיין הוא. תוס': יז] סרוחה והריעי טהורין מכלום דמעת: יח] מְטַמְּאִין אלא: יט] מאכילת חלב איטמי אות מ' נמחק: כ] ולא תורת משקה אית ליה: כא] והשלישי נאכל בנזיד אות י' נמחק: כב] טמאין הן דאין מוזהר אטומאה אלא כהנים או נזיר במת או ישראל ברגל וי"ל: כג] גוייה. וכ"ת לא אתכשר אע"ג דחלב משקה הוא מ"מ יש לו דין משקה הבא לאוכל הואיל שהוא מיוחד לתינוק ולכך צריך הכשר והא אתכשר בטיפה המלוכלכת ומשני בתקיפה אחת כלומר שינקה בכח ולא נשאר שום טיפה מלוכלכת. תוס': כד] הוא. גליון ונראה דפריך (הכא) [הכי] מקום חלב מעיין הוא בזב וזבה שיש להם מעיינות דס"ל דחלב הוי מעיין ויוצא כמו רוק וכיון דהוי מעיין ליכא לשנויי כדמשני רב נחמן שינק בתקיפה והוי אוכל דודאי כיון דהוי מעיין לא יעשה שוב אוכל והק"ל בנה אמאי טהור: כה] אין סברא שמשום תיבת הדד נמחק: כו] שהוא מתעגל ויוצא אות ו' נמחק: כז] ונבלע א"נ היה טועה רבא לומר דחלבו נמי חוזר ונבלע ומנא ליה לרבא דמעיין הוא דתנן חלב: כח] עי' בחדושין: